

Zadanie 1.
W oparciu o mapę zamieszczoną w folderze omów krótko próby zjednoczenia ziem polskich przez Henryków Śląskich.

Zadanie 2.
Bulla papieża Jana XXII z 1319 r.

Jan biskup [...] przewielebnym braciom arcybiskupowi gnieźnieńskiemu [przesła] pozdrowienie i apostolskie błogosławieństwo. Żądaliście zatem, abyśmy ukochanego syna naszego, przesławnego męża Władysława Łokietka [...] z łaski naszej apostolskiej wynieśli na stolicę królewską i zgodnie królem Polski mianować i koronować zalecili. Wprawdzie posłowie [...] Jana, dostojnego króla czeskiego [Jana Luksemburskiego], do nas przybyli i dopraszali się [...] abyśmy wstrzymać raczyli przyznanie korony rzeczonemu księciu z przyczyny, iż król Jan rościł ze swej strony prawo do królestwa polskiego [...]. My zatem, chcąc każdego przy prawach mu służących zostawić, oszczędziliśmy za rzecz słuszną wstrzymać się z wyrokiem takowego przyznania, przez atoli nie mieliśmy bynajmniej przesądzać prawa, należącego wam i innym proszącym, którego wolno wam będzie używać, jak i kiedykolwiek zechcecie [...].

- O co proszono papieża Jan XXII?
- Czy papież podważył prawa Władysława Łokietka do korony polskiej?
- Kto i dlaczego był przeciwny tej koronacji i interweniował u papieża?
- Podaj, kiedy i gdzie odbyła się koronacja Władysława Łokietka. Pamiętaj o informacjach zdobytych ze źródła, wyjaśnij, dlaczego Władysław Łokietek wybrał właśnie to miasto na miejsce koronacji.

Zadanie 3.
Porównaj poniższe źródła historyczne dotyczące walk prowadzonych z Mongołami w 1241 r. Na ich podstawie spróbuj odpowiedzieć na pytania.

- Jak wyglądało uzbrojenie i sposób walki rycerstwa polskiego i wojska tatarskiego w połowie XIII w.?
- Skąd przybyli do Polski Tatarzy? Wymień terytoria, które wcześniej podbili.
- Dlaczego sytuacja polityczna w Polsce sprzyjała najazdowi Tatarów?
- Który książę stawiał czoła najazdowi Tatarów i zorganizował obronę w celu powstrzymania ich najazdu? Jaki los spotkał księcia?

Źródło 1. Jan di Piano Carpini, Spotkanie dwóch światów – mongolski sposób walki
Kiedy chcą [Mongolowie/ Tatarzy] wyruszyć na wojnę, wysyłają naprzód przednią straż, która nie zabiera ze sobą nic, oprócz swoich jurt, koni, broni. Ci [wojownicy] nie płądrują, nie podpalają domów, nie zabijają zwierząt, a tylko ranią i zabijają ludzi i jeżeli nie mogą niczego [dokonać], to powodują ich ucieczkę. [...] Po nich następuje wojsko, które zabiera wszystko, co znajdzie. Jeżeli napotka ludzi, też zabiera ich w niewolę lub zabija. [...] Należy wiedzieć, że kiedy widzą wrogów, wtedy ruszają na nich, a każdy wypuszcza trzy albo cztery strzały w kierunku swoich przeciwników. Jeżeli spostrzegają, że nie mogą ich zwyciężyć, cofają się do swoich. Czynną to w celu zmylenia, ażeby przeciwnicy ścigali ich do miejsc, gdzie przygotowali zasadzkę.
Jan di Piano Carpini (ur. ok. 1180 – zm. 1252) – włoski franciszkanin, jeden z pierwszych Europejczyków wraz z Benedyktem Polakiem na dworze wielkiego chana Mongołów. Pozostawił opis podróży.

Źródło 2. Kronika Wielkopolska [fragment]
W roku zaś Pańskim 1241 chan Tatarów Batu wraz ze swymi wojskami [...], ludu srogiego i niezliczonego, przeszedł przez Ruś, chciał wkroczyć na Węgry. Lecz zanim dotarł do granic Węgrów, część swego wojska skierował przeciw Polsce. W Popielec spustoszyli oni miasto i ziemię sandomierską, nie oszczędzając ani płci, ani wieku. Potem przez Wiślicę przeszli do Krakowa, szerząc spustoszenie. [...] I tak [...] część wojska Tatarów, pustosząc kolejno Sieradz, Łęczycę i Kujawy, przyszła aż na Śląsk. Henryk [Henryk II Pobożny], syn Henryka Brodatego, książę Śląska, Krakowa i Wielkopolski, potężnie zabiegał im drogę z wieloma tysiącami zbrojnych na polu zamkowym w Legnicy i odważnie walczył z nimi, pokładając nadzieję i ufność w pomocy Boga. Lecz zrzuceniem Boga, który niekiedy z powodu zbrodni zezwala na biczowanie swoich, wspomniany szlachetny książę Henryk, straciwszy wiele tysięcy ludzi, sam poległ zabity.
Kronika wielkopolska – anonimowa kronika opisująca dzieje średniowiecznej Polski (od czasów legendarnych aż po rok 1273) napisana w łacinie średniowiecznej w końcu XIII lub w XIV wieku. Kronika była pisana z punktu widzenia i z perspektywy Wielkopolan.

Bitwa pod Legnicą, Vita beatae Hedwigis, Silesian, 1353; The J. Paul Getty Museum

Zadanie 3. Na podstawie źródeł pochodzących z Legendy obrazkowej o św. Jadwidze (wykonanej w 1353 r. na zamówienie księcia Ludwika I, władcy Brzegu nad Odrą) wyjaśnij:

Ślub Henryka Brodatego z Jadwigą, Vita beatae Hedwigis Silesian 1353, the J. Paul Getty Museum

Vita beatae Hedwigis, Silesian, 1353, the J. Paul Getty Museum

W jakie atrybuty została wyposażona na rycinie święta Jadwiga Śląska. Dlaczego jest ona uznawana za patronkę pojednania polsko-niemieckiego?

W jakim celu w średniowieczu wykonywano obrazkowe historie życia świętych?

Pieczęć Kazimierza I opolskiego

Pieczęć Henryka Brodatego

Pieczęć Bolesława III Rozrzutnego

Źródło: <http://www.dokumentyslaska.pl>

Pieczęć Waclawa II

Tropy bibliograficzne:

- M. Czapliński, E. Kaszuba, G. Wąs, R. Żerelik, *Historia Śląska*, Wrocław 2002
- W. Gojniczek, *Księstwo cieszyńskie*, Encyklopedia Województwa Śląskiego, IBR Biblioteki Śląskiej, t. 1, 2014.
- K. Jasiński, *Rodowód Piastów Śląskich. Piastowie wrocławscy, legnicko-brzescy, świdnicy, ziębicy, głogowscy, żagańscy, oleśnicy, opolscy, cieszyńscy i oświęcimscy*, wstęp do wyd. 2, T. Jurek, Kraków 2007.
- A. Kuzio-Podrucki, *Księstwo bytomsko-kozielskie*, Encyklopedia Województwa Śląskiego, IBR Biblioteki Śląskiej, t. 1, 2014.
- M. Pater, *Księga Henrykowska*, Encyklopedia Województwa Śląskiego, IBR Biblioteki Śląskiej, t. 2, 2015.
- J. Sperka, *Piastowie śląscy*, Encyklopedia Województwa Śląskiego, IBR Biblioteki Śląskiej, t. 1, 2014.
- J. Sperka, *Księstwo opolskie*, Encyklopedia Województwa Śląskiego, IBR Biblioteki Śląskiej, t. 1, 2014.

Opracowanie: Anna Pikulska-Stępień
Dział Edukacji i Promocji
Kierownik: Ewa Chudyba
Skład: Lechosław Węglorz, rysunki: Marta Keler
Dyrektor: Grzegorz Krawczyk
Muzeum w Gliwicach

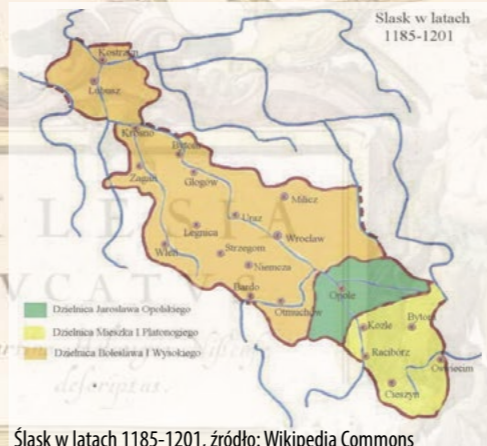
Śląsk – 1000 lat burzliwej historii

**Muzeum
w Gliwicach**

Spotkanie 3: Śląsk w okresie rozbicia dzielnicowego. 200 lat zawirowań dziejowych (1138-1335)

akt sukcesyjny Bolesława Krzywoustego z 1138 r. był przypieczętowaniem podziału państwa na dzielnice, co było w ówczesnej Europie rzeczą niespotykaną. Zgodnie z zasadą senioratu najstarszy z synów miał być księciem zwierzchnim i zarazem dbać o jedność królestwa. Oprócz Śląska, najstarszemu Władysławowi przypadła także Małopolska (dzielnica senioralna) oraz Pomorze. Pozostałe ziemie zostały przydzielone odpowiednio: Mazowsze – Bolesławowi Kędzierzawemu, Wielkopolska – Mieszku Staremu, ziemia sandomierska – Henrykowi, zaś wdowie księżnej Salomei przypadła ziemia sieradzka (patrz: mapa folder nr 2). W 1144 r. doszło do pierwszego konfliktu między sukcesorami – przeciw Władysławowi sprzymierzyli się synowie Salomei tj. Bolesław oraz Mieszko (matką Władysława była księżniczka ruska Zbysława). Władysław w 1146 r. musiał uchodzić z kraju, gdy poniósł klęskę w starciu z braćmi pod Poznaniem. Pod pretekstem przywrócenia go do władzy Konrad III i Fryderyk Barbarossa organizowali wyprawy na Polskę – bez powodzenia. **W 1159 r. Władysław Wygnaniec zmarł a w efekcie porozumienia między cesarzem a Bolesławem Kędzierzawym, potomkowie dawnego seniora mogli wrócić na Śląsk (Bolesław I Wysoki oraz Mieszko I Płatonogi).** Był to moment, w którym Śląsk stał się własnością potomków Wygnańca. Prawo do udzielnych rządów w tej krainie opierali oni właśnie na pokrewieństwie z protoplastą Piastów Śląskich – Władysławem. W XIII wieku doszło do oddalenia się Piastów górnośląskich i dolnośląskich, zatarła się świadomość

Śląsk w latach 1185-1201, źródło: Wikipedia Commons

przynależności obydwu linii do książąt śląskich. Umowa z 1202 r. pomiędzy Henrykiem Brodatym a Mieszkiem Płatonogim, zatwierdzona bullą papieża Innocentego III z 25 listopada 1202 r., stała się podstawą definitywnego podziału Śląska na **Dolny Śląsk**, nazywany później księstwem śląskim (*ducatus Slesie*) i **Górny Śląsk** nazywany księstwem opolskim (*ducatus Opol*). W XIII wieku nastąpiło silne rozdrobnienie księstw śląskich. Wielkie księstwo opolskie rozpadło się na 4 mniejsze – cieszyńskie, bytomskie, raciborskie i opolskie. Na początku XIV wieku, w okresie szczytowego rozbicia feudalnego na Śląsku, istniało tu około 18 księstewek, których władcy uważali się za niezależnych panów tych ziem.

Śląsk na przełomie XII i XIII w.
W 1201 r. **Mieszko Płatonogi** zaczął tytułować się niezależnym księciem opolsko-raciborskim (zapoczątkował tym samym linię Piastów opolskich), podczas gdy Bolesław i jego syn – Henryk Brodaty nosili tytuł książąt Śląska. Warto jednak zwrócić uwagę na postać **Bolesława Wysokiego**, który jako pierwszy próbował zaszczerpić na Śląsku szerzej pojętą kulturę europejską, z którą miał okazję obcować na wielu placówkach (pobyt w otoczeniu cesarza Fryderyka Barbarossa, towarzyszenie mu w wyprawach do Italii, wreszcie pochodzenie – po kądzieli – z znaczącego rodu Babenbergów). Swoje doświadczenia i kulturowe horyzonty widać w inicjatywach, jakie podejmował na Śląsku. Pod koniec XII w.

Opactwo cystersów w Lubiążu północno-zachodniej; przedstawienie z XVIII wieku; źródło: Domena publiczna

